

INTRODUCCIÓ AL PSICOÀNALISIS

Freud, en la seva obra *Psicopatologia de la vida quotidiana* (1904) explica com els actes fallidos de la vida quotidiana són expressió d'un inconscient dinàmic que, davant una situació concreta, es manifesta traidorament. Els actes fallidos són els oblitls temporals de noms i paraules, equivocacions orals i escrites, alguns tics o les melodies que s'entonen sense pensar. Aquests actes es produeixen en estats de fatiga o per desviació de la atenció quan s'interromp una intenció conscient per una altra retinguda en el nostre cervell inconscientment.

Per tal d'explicar la seva teoria, Freud considera un aparell psíquic compost de tres instàncies: *ello* (conscient), *jo* (preconscient) i *superjo* (inconscient).

ELLO: és la instància més antiga, constituïda per allò heretat (instints sorgits de la organització somàtica) i allò reprimat. Els instints són la causa de totes les activitats que realitza el subjecte i busquen satisfacció immediata i incondicional, sense importar-li les conseqüències que pugui tenir pel propi subjecte. Fundamentalment hi ha dos instints: l' *Eros* o instint d'amor (tendeix a la conservació i a la construcció i conservació d'unitats cada vegada majors. La seva energia s'anomena *libido*) i l'instint de destrucció o de la mort (pretén la dissolució). Ambdós instints es combinen mutuament, per exemple, l'acte sexual representa una agressió amb el propòsit de la més íntima unió.

Dins de l'instint de l'amor estudia principalment la funció sexual ja que considera que influeix decisivament sobre la vida de les persones. Així Freud considera les següents fases: oral i sadicoanal (la boca i l'anus són les zones erògenes que plantegen a la psique exigències libidinals); fase fàlica (protagonisme del penis com a zona erògena i on culmina la sexualitat infantil); seguidament l'home ingessa en la fase edípica (cap als 2 o 3 anys el nen s'inicia en la masturbació i la mare –primera seductora del nen– li ho prohibeix. Mitjançant fantasies el nen modifica la forma d'autosatisfacció però l'amenaça de la mare pressisteix, alegant que li dirà al pare i aquest el castrarà. Aquesta amenaça sorgeix afecte quan el nen veu que la nena no té penis i llavors comprèn la possibilitat d'aquesta castració. D'altra banda el nen desitja posseir a la mare i odia al pare com a rival. No s'atreveix a estimar a la seva mare però tampoc a odiar-la perquè no pot arriscar-se a deixar de ser estimat per ella ja que llavors aquesta podria traïcionar-lo davant el pare i exposar-lo a la castració) En la nena la base de tot està en l'enveja fàlica (complex d'Electra), quan és petita imita al nen però se sent inferior davant la superioritat del penis. Aquesta inferioritat fa que odii a la mare que la va dotar malament però, d'altra banda, s'identifica amb ella per aconseguir el pare, ja que desitja tenir el penis del pare i després desitja que aquest li regali un fill.

JO: aquesta instància es desenvolupa mitjançant la influència del món exterior i la seva missió consisteix en realitzar, prorrogar o suprimir la satisfacció instintiva a mode de les condicions del món exterior (principi de realitat). El jo busca el plaer però no a la manera de l'ello ja que

té en compte la seguretat permanent de l'individu. Compta amb uns mètodes de defensa, buscant satisfaccions substitutives (expressades com a bens culturals) per les exigències instintives de l'ello.

SUPERJO: és forma en el jo com a resultat d'un perllongat període de dependència infantil (pares, educadors, personatges exemplars, tradicions...) La seva tasca principal es restringir les satisfaccions, observant el jo, dirigint-lo i amenaçant-lo amb sancions –talment com feien els pares, el lloc dels quals ocupa-. El superjo és l'hereu del complex d'Edipo i perpetua aquesta influència al llarg de tota la vida.

El *ello* i el *superjo* representen les influències del passat (l'ello a les heretades i el *superjo* a les rebudes dels demès). El jo és determinat per les experiències pròpies actuals.

Els processos psíquics poden ser conscients al jo o inconscients. D'entre els inconscients podem diferenciar aquells que tenen fàcil accés a la consciència (preconscients) i els que cal descobrir, adivinar i traduir a expressió conscient (inconscients).

Pel que fa al mètode del psicoanàlisi cal dir que Freud utilitza l'associació lliure (deixar parlar lliurement als pacients), cosa que no resulta fàcil ja que aquests han de lluitar contra les resistències del material reprimat per sortir a la consciència. Per descobrir aquestes resistències Freud s'ajuda de la narració lliure dels somnis i l'interpretació dels actes fallidos, oblidats, acudits... etc. ja que darrera d'aquests es troben els desitjos inconscients reprimats que procedeixen del ello. La tasca del psicoanalista, mitjançant la interpretació de l'elaboració narrativa del subjecte, és aconseguir que aquest faci conscient tot aquest material reprimat.

Segons Laplanche el psicoanàlisi és un mètode d'investigació que consisteix essencialment en evidenciar la significació inconscient de les paraules, actes, produccions imaginàries (somnis, fantasies, deliris...) d'un individu. Aquest mètode es basa principalment en les associacions lliures del subjecte, que garateixen la validesa de l'interpretació. L'interpretació psicoanalítica pot estendre's també a produccions humanes per les quals no es disposa d'associacions lliures (produccions literàries, pictòriques... on no hi ha un subjecte que realitzi les associacions).

PSICOPATOLOGIA DE LA VIDA QUOTIDIANA

Oblit de noms pròpis, de paraules estrangeres i de sèries de paraules

El fet que alguns noms desapareixin temporalment de la memòria es deu a una perturbació de la reproducció desitjada del nom per una sèrie d'idees alienes i inconscients a ell. Entre el nom perturbat (aquell que és pretès recordar) i el complex perturbador (que pot ser familiar, personal, professional...) hi ha una connexió, sigui des del començament (per contingut) o formada mitjançant associacions superficials (exterioris).

Així doncs trobem casos en que el subjecte, a més d'oblidar, recorda erròniament utilitzant noms substitutius –que immediatament reconeix com a falsos– ja que el procés de reproducció del nom cercat s'ha desplaçat i ha conduït a un substitutiu erroni (ambdós connectats per associacions). Un exemple de Freud sobre un oblit personal correspon a una incapacitat per recordar el nom del pintor Signorelli mentre que els noms Botticelli i

Boltraffio acudien amb persistència a la seva memòria (malgrat reconeixia immediatament com erronis). La investigació de per quines influències i quins camins associatius s'havia desplaçat la reproducció va portar a la conclusió que existien tres condicionants bàsics de l'oblit de noms acompanyat del record erroni:

Un procés repressiu realitzat anteriorment a l'oblit: cal pensar en el tema de conversa precedent al fenomen d'oblit ja que pot perturbar el nom tema. En aquest cas els pensaments de Freud sobre la resignació dels turcs davant la mort i la importància que otorgaven a l'acte sexual van perturbar una idea immediatament posterior (el nom Signorelli) ja que, per no tocar un tema tant escabros davant un desconegut va reprimir la seva intenció de relatar-ho.

La possibilitat d'una associació (en aquest cas de contigüitat temporal) entre el nom oblidat i l'element anteriorment reprimat: un record dolorós d'un pacient que s'havia suïcidat a Trafoi –semblança Trafoi–Boltraffio– va constituir un motiu per interrompre els pensaments sobre els turcs i impedir alhora que es fessin conscients pensaments que, associats als anteriors, l'haguessin conduït fins a la notícia del suïcidi. La repugnància a recordar es referia als hàbits dels turcs però, pel fet d'estar en connexió associativa amb Signorelli (desplaçament a través de l'associació dels noms Herzegovina i Bosnia) va fer que oblidés contra la seva voluntat aquest nom en comptes d'oblidar la resta.

3.. Una determinada disposició per l'oblit del nom: per tant, les condicions de reproducció i

de l'oblit acceptades i ja conegudes pels psicòlegs no entren en contradicció amb aquesta explicació.

Freud considera que aquest anàlisi pot aplicar-se tant a l'oblit d'un nom acompanyat de record erròni com a l'oblit sense cap nom substitutori equivocat ja que, en cas que aquest no sorgeixi espontàniament, pot fer-se emergir mitjançant un esforç d'atenció per part del subjecte.

Pel que fa a l'oblit de paraules estrangeres cal dir que es deu als mateixos mecanismes que en el cas Signorelli. L'exemple exposat a continuació correspon a un cas d'oblit d'un pronom indefinit en una cita llatina amb la característica que, contràriament al cas Signorelli, el trastorn de la reproducció sorgeix de l'interior del tema tractat i es deu a un pensament contradictori del propi subjecte. L'exemple explica com un jove, després de queixar-se que la seva generació patís una disminució dels seus drets va pretendre expressar, en llatí, que la generació següent duria a terme la venjança dels oprimits exoriar (e) aliquis nostris ex ossibus ultor. La perturbació fou que oblidà el pronom aliquis. L'anàlisi va consistir en que el subjecte comuniqués sincerament i abstenint-se de tota crítica tot allò que li venia a la ment quan pensava en la paraula oblidada. Interpretant les seves paraules Freud va associar tots els pensaments lliures del subjecte (sants del calendari, liquació de la sang en un dia concret, inquietut quan aquest succès no es produeix...) amb la menstruació femenina. L'oblit de la paraula aliquis va produir-se per una contradicció interna i inconscient del subjecte (d'una banda el desitg de descendència i de l'altra la seva por davant l'esmentat esdeveniment) provinent d'allò reprimat. Aquesta contradicció, talment com en l'exemple anterior, neix de pensaments que causen malestar al subjecte i és una associació externa entre l'element del desitg reprimat i una de les seves representacions.

Aquest mateix fenomen de repressió es dona en les sèries de paraules, com per exemple en la reproducció d'una poesia apresada temps enrera. La frase si no compra muy caro su favor fou substituïda erròniament per ahora que el dia trae consigo algo nuevo. Demanant-li al subjecte que centrés la seva atenció en la frase oblidada, Freud va poder establir una associació entre la frase errònia i la millora professional del subjecte. Igualment va relacionar la frase correcta (reprimida a causa del rebuig que causava) amb el temor que una noia, que anteriorment s'havia negat a comprometre's amb el subjecte, accedis ara en funció de la millora econòmica i professional d'aquest. Igualment van arribar a la conclusió que el fet que la vida privada del subjecte interferís en la reproducció de la poesia era degut a que s'havia establert una relació entre la frase mañana habrá ella encanecido i l'edat de la noia, ja que aquesta era més gran que el propi subjecte.

Allò comú en tots els casos és que el material oblidat o deformat entra en connexió, per un camí associatiu qualsevol, amb un contingut psíquic inconscient que provoca una sensació desagradable en el subjecte i que desitja evitar.

També podem trobar exemples en els quals s'oblida una paraula amb una finalitat concreta, com ara oblidar inconscientment la paraula or amb l'objectiu de aconseguir un contacte físic amb la dona estimada (tocar l'anell d'aquesta) i mostrar una intenció de festeig que l'inconscient de la dona endevinarà si també hi està predisposada.

Els complexos perturbadors més eficaços són aquells que pertanyen a l'autoreferència (complexes familiars, personals i professionals). Un exemple d'un complex familiar del propi Freud és oblidar el nom d'una estació de tren anomenada Rosenheim (casa de roses) motivat per una associació entre aquest nom i el fet d'haver visitat anteriorment la casa de la seva germana Rosa.

Records infantils i encobridors

Sovint ens n'adonem que aquells records més emblemàtics de la infància han desaparegut de la nostra memòria mentre que records aparentment indiferents es conserven. Sembla una contradicció però en realitat no ho és ja que els records infantils indiferents deuen la seva existència a un procés de desplaçament i encobreixen altres impressions realment importants però alhora reprimides pel subjecte. El fet de recordar situacions poc importants és deu, doncs, a una relació associativa d'aquestes amb un altre contingut reprimat.

Hi ha tres tipus de desplaçament: regressiu (el record encobridor correspon a l'infància i allò reprimat correspon a anys posteriors), progressiu (el record reprimat es situa cronològicament darrera el record encobridor) i simultani (record encobridor i impressió reprimida estan associats per contigüitat en el temps).

Comparant l'oblit de noms amb record erroni amb la formació de records encobridors podem veure que hi ha moltes semblances (ambdós són un error en el record, els dos es basen en l'oblit d'altres impressions més importants mitjançant un desplaçament per associació superficial i en ambdós fenòmens experimentem una sensació intel·lectual que ens indica l'existència d'una perturbació) i també moltes diferències (l'oblit de noms és només una perturbació momentània en canvi els records encobridors infantils ens acompanyen durant molt temps sense que pateixin cap mena de transformació).

Un exemple de record encobridor el trobem en un noi jove que es sorprenia de recordar-se assegut en companyia de la seva tia que li ensenyava les lletres, concretament com diferenciar la lletra m de la n. Després de l'anàlisi psicoanalític va veure's que aquell record era una representació simbòlica de la curiositat de diferenciar nens i nenes, curiositat que, d'altra banda, la seva tia no va voler satisfer. L'analogia era que els nens (igual que la lletra m) posseïen un tros més que les nenes (igual que la lletra n).

Equivocacions orals

L'any 1895 Meringer i Mayer van publicar una obra en la qual afirmaven que les equivocacions orals eren degudes a associacions per semblança de les lletres, frases i paraules. Per tant la perturbació del discurs pot estar causada per un so que s'assembla fonèticament. Aquesta teoria, però, no explicava les equivocacions no fonètiques (substitucions i contaminacions) i els mateixos autors van admetre que la causa d'algunes equivocacions orals pot trobar-se fora del context del discurs. Així doncs, Freud explica que la desviació pot produir-se per analogia quan una paraula semblant a aquella pronunciada per error es troba en el llindar de la consciència sense que el subjecte tingui intenció de pronunciar-la. Per exemple el president de la Cambra de diputats austríaca va dir s'aixeca la sessió en comptes de s'obre la sessió. Aquesta substitució corresponia al desig del president de finalitzar aquella reunió ja que no esperava treure'n res de bo d'ella.

Veiem que Freud i Meringer comparteixen el mateix camí en cerca de material inconscient però la diferència és que el psicoanàlisi va de les ocurrences espontànies del subjecte fins el descobriment de l'element perturbador a través d'una complexa sèrie d'associacions.

Freud no nega l'explicació que la associació fonètica (o, en termes de Wundt, efecte de contacte de sons) pugui produir errors orals però també expressa clarament que quasi mai no podem atribuir una perturbació únicament a aquest fenomen ja que moltes equivocacions orals (sobretot substitucions) no segueixen cap de les lleis fonètiques de Meringer. Quasi sempre hi ha també una influència perturbadora procedent de quelcom exterior a allò que es vol expressar que pot ser tant un pensament inconscient aïllat i reprimat com un motiu psíquic general dirigit contra tot el discurs. El mètode de Freud consisteix en extreure del discurs del subjecte un contingut psíquic amagat que acaba revelant-se involuntàriament de maneres diferents. Un exemple són les pacients que anomenen germà al seu marit. Mitjançant aquest error involuntari posen de manifest que identifiquen una persona amb l'altra ja que les han col·locat en una mateixa categoria sentimental. Així doncs, en els treballs de psicoanàlisi, les equivocacions del pacient serveixen per aclarar casos i confirmar aquelles hipòtesis exposades pel metge i que el pacient nega amb obstinació.

Equivocacions en la lectura i l'escriptura

Les equivocacions en la lectura i escriptura tenen la mateixa explicació que els lapsus orals, o sigui són degudes a un mecanisme inconscient de resistència a pensaments dolorosos que associat a paraules o continguts anàlegs provoquen una equivocació que compleix la funció de defensa envers allò desagradable pel subjecte. Una equivocació en la lectura totalment inofensiva comesa pel propi Freud és, per exemple, llegir sempre la paraula antiguitats en tots els rètols que contenen paraules semblants. Aquest error es deu, sens

dubte, al seu interès col·leccionista. Aquest i molts altres exemples demostren que és la predisposició del lector la causant que aquest llegeixi quelcom relatiu als pensaments que en aquell moment té. El fet que els dos textos sigui semblants en la imatge de les paraules, que la lectura sigui ràpida o que el subjecte pateixi algun defecte de visió són factors influents però no suficients per originar l'error.

També veiem com la professió o situació actual del lector determina el resultat de les seves equivocacions com per exemple un filòleg que, a causa dels seus treballs es trobava en controvèrsia amb els seus companys, va llegir estratègia del idioma en comptes de estratègia dels escacs.

En casos en els quals el contingut del text provoca una resistència en el lector o constitueix una exigència o notícia dolorosa per ell, les equivocacions solen alterar aquest text convertint-lo en quelcom expressiu de la defensa del subjecte contra allò que li desagrada. Un cas molt clar el trobem en un subjecte que, davant la possibilitat d'incorporar-se a files, va manifestar la seva decisió de prescindir dels avantatges de posseir un títol facultatiu i participar en la batalla. Alhora de la veritat aquest subjecte va acabar presentant el títol i lliurant-se d'anar a lluitar. Posteriorment va llegir la paraula pliego en comptes de covard.

Pel que fa a les equivocacions en l'escriptura trobem exemples d'errors d'anticipació al escriure dates degudes al desitg del subjecte d'arribar al dia citat erròniament. Igualment el fet de confondre un nom personal (com per exemple d'un company de professió) pot deure's a que el nom reprimit condueix cap a pensaments desagradables que volen evitar-se o també al fet que aquest sigui igual o molt semblant al nom d'una altra persona que provoca sentiments de rebutg. Igualment com en les equivocacions orals desfigurar o confondre un nom o cognom significa despreci envers la persona corresponent.

Les perseveracions (repeticions d'una mateixa paraula escrita) signifiquen que pel subjecte ha estat difícil continuar amb la tasca que realitzava després d'haver-la escrit per primer cop. El subjecte considera que podia afegir coses en aquell punt concret però per determinades raons omet la seva intenció i reprimeix el pensament que provoca la perseveració.

Oblit d'impressions i propòsits

Freud reconeix que cap teoria psicològica no ha explicat totalment els fenòmens de l'oblit i del record. Malgrat això, l'oblit no deixa de ser més misteriós que el record, sobretot des que se sap que allò oblidat pot retornar a la consciència al cap de molt de temps. Així doncs, com explicar que una persona conservi un record i, en canvi, una altra persona que va viure la mateixa situació (amb la mateixa intensitat psíquica), l'hagi oblidat del tot? Indubtablement hi ha gran quantitat de factors determinants en el record-oblit que no coneixem.

En tots els casos analitzats per Freud mitjançant l'habitual mètode indirecte (reunir totes les idees referents a un assumpte concret) s'ha comprovat que l'oblit té els seus fonaments en un disgust. Un exemple del propi Freud recau en la incapacitat de recordar dades d'una conversa que la seva dona havia escoltat d'amagat malgrat l'enfadament de Freud davant aquesta actitud. En aquest cas l'ammèsia estava motivada per un sentiment de respecte cap a la seva dona.

La pèrdua d'un objecte no és més que oblidar on s'ha col·locat aquest. Moltes vegades aquest oblit és temporal i l'objecte acaba retrobant-se un cop s'ha esbrinat el pensament reprimit. Com a exemple anomenaré el cas d'una noia que, intentant arreglar-se un coll d'una camisa, va destrossar-lo demanant immediatament els serveis d'una costurera. Malauradament la noia fou incapaç de trobar el coll de la camisa. Després de reflexionar va arribar a la conclusió que s'avergonyia de la seva destrossa davant la costurera. Un cop va haver esbrinat això va trobar fàcilment la camisa amb el coll trencat.

Els estudis de Freud demostren que aquesta predisposició a oblidar allò desagradable és general en totes les persones encara que també reconeix que aquesta hipòtesis no és sempre certa. Així moltes vegades ens és

impossible escapar de records penosos i emocions doloroses (com els remordiments de la consciència) ja que altres factors psíquics també participen en aquesta mena d'oblits.

L'oblit de propòsits (impuls a l'acció que ja ha estat aprovat però l'execució del qual es prorroga fins un moment més adequat) demostra clarament que la manca d'atenció no és suficient explicació dels errors ja que en condicions normals el propòsit suggerit es troba en latència dins la ment de la persona –per tant, la persona no posa atenció a ell– fins que s'acosta el moment de realitzar-lo. Llavors aquest propòsit es desperta i indueix a l'acció.

Freud estudia els casos d'omissions d'accions per oblit i troba que sempre poden ser atribuïts a una intervenció de motius desconeguts i no admesos pel subjecte o per un desitg contrari. A aquest cas correspon el fet d'oblidar-se fàcilment de felicitar als seus coneguts en els aniversaris, casaments, millores laborals... etc. La causa d'això és que la persona ha tingut l'experiència negativa de considerar veritables certes manifestacions de simpatia expressades per altres persones i que realment eren signes d'hipocresia. A causa d'això li és impossible expressar interès o simpatia en aquelles ocasions que requereixen una exageració dels seus sentiments. D'aquesta mateixa manera s'expliquen, o sigui per antagonisme entre un deure convencional i una opinió interior desfavorable i no confessada, aquells casos en els quals s'oblida realitzar determinades accions que s'han promès a favor d'altres persones. En situacions d'aquestes només la persona que no ha complert creu en l'oblit. L'altra persona té molt clar que el fet d'oblidar-ho es deu a una manca total d'interès per part de l'altre. Fins i tot el propi Freud confessa que sovint oblida les visites professionals a algun company o algú altre al qual ha d'atendre gratuïtament, mentre alhora recorda perfectament la resta de visites.

Torpezas o actos de término erróneo

En el present capítol Freud ens mostra l'existència d'un sentit i intenció darrera les petites perturbacions funcionals de la vida quotidiana, perturbacions que popularment anomenem distraccions. Així doncs, classifica aquestes distraccions en dos grups: actos de término erróneo (l'error en l'intenció és l'element principal) i actos automáticos y casuales (la totalitat de l'acció és inadequada). Malgrat això aquesta classificació és purament descriptiva ja que tots els errors exposats en aquesta obra constitueixen una unitat.

Un exemple del primer grup molt generalitzat és el fet de voler obrir la porta de la casa d'un amic utilitzant les claus de la pròpia vivenda. Analitzant la situació Freud arriba a la conclusió que aquest error és una representació simbòlica d'un pensament definit però encara no acceptat conscientment per la persona, en aquest cas el pensament que a casa d'aquell amic apreciat ens sentim tant bé com en la pròpia.

Un altre cas que li va passar al propi Freud fou el fet d'agafar un diapasó en comptes d'un martell estant situats ambdós instruments mèdics damunt la seva taula. Per intentar esbrinar la causa d'aquest error Freud va utilitzar el mètode de la lliure associació de pensaments. Primerament recorda a la darrera persona que va sostenir el diapasó, en aquest cas un nen idiota. La primera associació fou martell i burro, paraules que en alemany sonen de manera molt semblant. Volia dir allò que Freud és considerava un idiota? la següent associació d'idees va portar-lo a recordar una desagradable experiència passada en la qual va diagnosticar d'histèria (per tant una malaltia curable) a un pacient afectat d'esclerosi múltiple. Tenint en compte que en el moment de l'error Freud es dirigia a visitar a una persona per determinar si patia una lesió medular o una neurosi traumàtica, va interpretar l'error com una advertència sobre la necessitat de mostrar-se molt prudent en la decisió per tal de no tornar-se a equivocar. Es doncs, un cas de autocrítica manifestada a través de l'acte erroni.

Un altre tipus d'errors molt freqüent és la ruptura d'objectes ocasionada per motius inconscients i aparentment descontrolats que, si es sotmeten a examen, resulta que estan dominats per una intenció i tenen una finalitat clara. Aquest seria l'exemple d'un company de feina de Freud que, després d'expressar el desagrut que li produïa haver d'anar al laboratori quan tenia molta feina a casa, va espatllar de manera inconscient un aparell i, per tant, va obligar-se a abandonar el lloc de treball i tornar a casa seva. Evidentment, quan temps després

Freud li va parlar d'aquest incident no va poder recordar la conversa anterior al succès (que precisament tractava de la possibilitat que l'aparell fallés) .

Un altre exemple de la intencionalitat d'aquests actes el trobem en el terreny sexual. Així doncs, en un innocent malentés alhora d'agafar una cadira, Freud va acabar abraçant i tocant el pit d'una noia que l'atreia sexualment sense tenir prèviament la intenció de fer-ho.

Fins i tot hi ha subjectes que pateixen accidents, motivats per una tendència al autocàstig, utilitzant hàbilment una situació exterior aparentment casual per tal de portar a terme l'acció autolesionant. Així trobem el cas d'una dona casada que, després d'haver estat durament recriminada pel seu marit pel fet de ballar el can can davant els seus amics, va patir un desafortunat accident de cotxe de cavalls i va trencar-se una cama. Observant tots els petits detalls s'observa una premeditació evident de l'acte: va negar-se rotundament a portar un nedó dins el cotxe, durant tot el trajecte va mostrar-se neguitosa i en un moment que els cavalls van espantar-se (cosa que ja havia predit ella) va aixecar-se i va llençar-se del cotxe, trencant-se d'aquesta manera la cama mentre que la resta de viatjants no van patir cap mena de lesió. Inconscientment va imposar-se el càstig que considerava més adient ja que la lesió li impediria tornar a ballar durant molt de temps. En casos extrems, aquesta tendència al autocàstig pot conduir fins i tot al suïcidi inconscientment intencionat del subjecte. Un exemple seria un oficial que, després de manifestar un sentiment anticipatori, va morir després de caure del cavall que montava. L'oficial patia una greu depressió a causa de la mort de la seva mare a la qual estava molt unit.

Actes simptomàtics i casuais

Els actes casuais són molt semblants als actes de termino erròni amb la diferència que aquests no necessiten excusa (per exemple un gest descontrolat que fa caure una figura al terra) per manifestar-se. Sorgeixen independentment i són acceptats de manera natural perquè no se'ls otorga cap intenció ni finalitat. Així doncs són actes que passen decepercebut ja que no causen estranyor i tenen uns efectes tant insignificants que el propi subjecte és sorprès de recordar l'acte. Aquesta estranyor és similar al fet de meravellar-se de retenir un record infantil o el fet de saber que un nom substitutiu és fals.

Talment com en els casos anteriors aquests actes expressen quelcom que el subjecte no coneix conscientment i tenen la funció de símptoma d'algun trastorn, sigui lleu o greu. Uns actes simptomàtics molt freqüents són, per exemple, jugar amb el bastó, guixar un paper, fer ressonar monedes en la butxaca, fabricar boletes amb el pa o arreglar-se continuament el vestit. Generalment el subjecte que realitza aquests actes no se'n adona ni tampoc no aprecia els seus efectes (és sorprès quan algú li diu que deixi de fer-los perquè molesta). Oculten un sentit i un significat que no pot expressar-se de cap altra manera. Així doncs, un botó descordat o qualsevol principi de nuesa amaga quelcom que el subjecte inconscientment no desitja expressar.

Per interpretar aquests actes i per comprovar la bondat d'aquesta interpretació cal estar alerta a les circumstàncies que envolten la seva aparició, als temes tractats anteriorment en la conversa i a les idees que emergeixen lliurament quan el subjecte reflexiona sobre ells. Mitjançant aquest camí Freud explica els motius pels quals un neuròleg havia col·locat un vell estetoscopi damunt la seva taula de treball (concretament entre la seva cadira i la cadira on habitualment seien els pacients que visitava). Veritablement era un acte estrany ja que no necessitava per res l'instrument i, en cas de necessitar-lo, utilitzava un altre estetoscopi més modern. A més a més era l'únic aparell col·locat fora del seu armari específic. Un cop analitzat l'acte mitjançant el mètode psicoanalític va realitzar les següents associacions:

- admiració envers un metge que tenia la costum de portar sempre al damunt un petit estetoscopi
- identificació amb un segon metge que portava l'estetoscopi en l'interior del barret (quan visitava als seus pacients només li calia treure's el barret –o sigui una part del seu vestuari– i treure l'estetoscopi. Es, per tant, una analogia amb el fet de despullar-se abans de realitzar l'acte sexual). Igualment trobem que aquest metge tenia la costum d'anar al llit amb les seves pacients ja que les dones del barri

–inclosa la mare del subjecte analitzat– li tenien un gran afecte. Possiblement aquesta identificació inconscient del subjecte amb el metge (motivada pel fet que el pare del subjecte tenia gelos del metge, per les moltes relacions sexuals que el metge mantenia i per un desitg d'agradar, talment com el metge, a la seva mare –complexe de Edipo–) fóu la raó principal que va encaminar-lo a estudiar medicina.

- Record d'un somni de naturalesa homosexual–masoquista en el qual un home (substitució de la figura del metge) l'atacava amb una espasa (objecte simbòlicament fàlic).

Un cop vist tot això, Freud va arribar a la conclusió que el metge havia col·locat l'estetoscopi entre ell i les seves pacients femenines com a resposta a dos impulsos: cedir en la seva imaginació al desitg reprimat de mantenir relacions sexuals amb alguna pacient (principi de plaer de l'ello) i alhora recordar-li que aquest desitg no podia realitzar-se (superjo).

Els actes fallits poden tenir també la funció de confessió involuntària, com l'exemple d'un cambrer que, després d'haver mentit sobre l'augment de 10 cèntims en el preu d'un plat., va deixar caure involuntàriament damunt la taula una moneda de la mateixa quantitat.

La pèrdua d'un objecte no és més que una extensió d'un acte simptomàtic i expressa el poc aprenentatge cap a l'objecte perdut o cap a la persona de la qual prové. Així doncs les pèrdues d'objectes serveixen d'expressió de moltes sensacions i poden representar simbòlicament un pensament reprimat. Alguns exemples d'això són perdre un llapicer metàl·lic molt apreciat després d'haver rebut una carta molt desagradable d'un parent, concretament el parent que li havia regalat l'anomenat llapicer. També el fet que una dona recent casada perdi l'aliança és un mal auguri pel futur del matrimoni.

Aquests actes simptomàtics són una font de malentesos entre persones ja que qui els realitza no ho fa intencionadament (i per tant no se'n sent responsable) i qui els observa els utilitza precisament per deduir les intencions i propòsits més amagats de l'altre. En general tots practiquem anàlisis psíquics dels nostres semblants i així aprenem a conèixer-los millor. Per tant l'estudi de les pròpies accions i omissions són el millor camí per conèixer-ns a nosaltres mateixos.

Errors

Els errors de la memòria són molt similars als obliats acompanyats de record erroni amb la diferència que els primers no es reconeixen com a errors sinó que s'accepten com a certs. En aquests casos no pretenem recordar quelcom psíquic interior sinó quelcom que pot confirmar-se o refutar-se validat per la memòria d'altres persones.

En la seva obra *La interpretación de los sueños* Freud comet una sèrie d'errors de cites històriques que, malgrat repassar l'escrit tres vegades, no veu fins un cop publicada la obra. Analitzant detingudament aquests errors se n'adona que són resultat de pensaments reprimats relacionats amb el seu pare. Allò que Freud no volia dir emergeix contra la seva voluntat en forma d'errors inadvertits per ell mateix.

Dins aquests errors originats per una repressió n'hi ha que provoquen una ignorància real (encara que també temporal) En aquest cas un pacient de Freud que se'n anava de viatge a Venècia va demanar-li dos llibres que tractaven d'aquesta ciutat. Quan Freud va anar a cercar-los a la seva biblioteca va agafar-ne només un de correcte ja que el segon portava per títol *Los Médicos*. Immediatament va adonar-se'n del seu error i, avergonyit per haver pensat que els *Médicos* estaven relacionats amb Venècia (sabent perfectament que no era així) va tornar el llibre. El motiu d'aquest error era la disconformitat amb el viatge del pacient.

Les mateixes característiques compleix el cas d'una senyora que, descontenta amb el seu metge i no gosant dir-li directament, va intercanviar inconscientment dues cartes anant a parar a mans del metge aquella en la qual expressava la seva queixa.

Un altre error, curiós per repetir-se posteriorment en sentit invers, és el cas d'un noi que havia decidit casar-se després d'una gran lluita interna. Després de declarar-se a la seva promesa va tornar cap a casa seva sol i va demanar al cobrador dos bitllets de tranvia. Un cop casat se n'adona que la seva vida conjugal no rutlla i un dia que pujava, acompanyat de la seva dona, al tranvia va demanar un únic bitllet al revisor.

Aquests tipus d'errors fan reflexionar sobre la dificultat per diferenciar la realitat percebuda de les deformacions d'aquesta dins la ment de cada subjecte.

Actes fallidos combinats

A vegades aquesta tendència inconscientment perturbadora que provoca els diferents errors pot servir-se de la combinació de varis actes fallidos per aconseguir el seu propòsit. Aquestes combinacions tenen la mateixa essència i estructura que els actes fallidos simples però serveixen per contradir la hipòtesi que aquests actes siguin causals i que, per tant, no necessitin cap mena d'explicació. Un exemple de la combinació de pèrdua temporal, ruptura i oblit com a expressió d'una repugnància reprimida és el següent: un subjecte al qual el seu germà li ha demanat unes fotografies no pot evitar el pensament que preferiria no deixar-les-hi encara que finalment acaba accedint. A l'hora de cercar els negatius no els localitza enlloc però, un cop adquireix consciència d'això, els troba dins una caixa que no havia revisat previament (pèrdua temporal). La ruptura es manifesta a través d'un munt d'accidents soferts abans d'enviar les fotografies al seu germà (trenca un negatiu, se li cauen aparells...) Finalment ha de passar molt de temps abans no aconsegueix enviar les fotografies ja que oblida aquest pròposit repetides vegades.

Veiem que per dominar aquestes tendències perturbadores cal quelcom més que el fet de ser-ne conscient, cal traslladar les repressions de l'inconscient a la consciència.

Determinisme. Fe casual. Superstició. Consideracions

Com a resum de tot allò exposat anteriorment cal dir que els oblitats, els errors en la reproducció de matèries perfectament conegudes per nosaltres, les equivocacions orals, de lectura o escriptura...són provocats per una intenció inconscient i reprimida (aconseguir un desitg, amagar un sentiment desagradable...) que el subjecte manté darrera poderosos mecanismes de defensa o resistències. Ara bé, no tots els errors responen a aquesta definició sinó que cal que compleixin algunes condicions com són: que no tinguin una freqüència excessiva per allò considerat normal (que no siguin patologies); ésser perturbacions momentànies i temporals; haver realitzat l'acte fallido anteriorment o haver dit la paraula momentaniament oblidada (o considerar-nos capaços de fer-ho); reconèixer la incorrecció immediatament en ser corregida per una altra persona i tendència a atribuir l'error a una casualitat o manca d'atenció.

Tots els mètodes exposats en Psicopatologia de la vida quotidiana responen a una visió determinista de la ment humana. Un exemple evident és l'afirmació que és del tot impossible que un subjecte compongui intencionadament quelcom sense sentit (per exemple un nom o un número arbitràriament escollits) . Freud explica una vivència personal referent a un nom femení que va escollir a l'atzar amb l'objectiu d'utilitzar-lo per un historial que posteriorment es publicaria. Després d'excloure l'autèntic nom de la pacient, alguns noms pertanyents a familiars i alguns noms molt poc comuns se li va ocórrer Nora. Convençut que la decisió no era aleatòria, va començar a associar els diversos pensaments que li venien al cap quan fixava la seva atenció en el nom. Finalment va arribar a la conclusió que havia establert un vincle inconscient entre aquest i el nom d'una antiga mainadera de la germana . L'analogia es trobava en que la pacient no podia conservar el nom en el relat (per motius de confidencialitat), igualment com la mainadera va veure's obligada a canviar el seu nom veritable (que era Rosa) per Nora a causa que és deia igual que la germana de Freud i a fi d'evitar possibles malentesos. Aquest succés va despertar un sentiment de compasivitat en Freud envers la situació del servei que ni tant sols tenien el dret de conservar el propi nom.

Seguint la mateixa línia d'aquest exemple és freqüent trobar cassos numèrics similars i fins l'elecció dels

números preferits estan en relació amb la vida interna del subjecte. Aquestes dades ofereixen també la possibilitat de realitzar un anàlisi de processos mentals de gran coherència, inconscients i lliures de la influència del psicòleg (crítica que freqüentment reben els experiments psicoanalítics)

L'altre problema que posa en rellevància aquests anàlisis és el determinisme: **DETERMINISMO**

PSIQUICO Supuesto enunciado por Freud de que los fenómenos mentales tienen causas en cualquiera que sea el sentido físico que uno les de (Rycroft, 98). La majoria de psicoanalistes creuen que allò que dóna el títol de ciència a la disciplina de Freud és precisament l'ús de propòsits deterministes –causals–. És evident que si entenem ciència com el coneixament derivat de l'experiment i la mediació, el psicoanàlisi no és ciència. Si l'entendem com un intent d'establir relacions causals entre fets, sorgeix la qüestió de creure que les lleis causals o determinisme puguin aplicar-se o no als organismes vius capaços d'un estat conscient. Freud pensava que sí i llavors el psicoanàlisi seria ciència.

Així doncs Freud sostenia que el fet d'haver demostrat l'existència de processos mentals inconscients era una prova d'aquest determinisme ja que els processos conscients eren resultat dels inconscients (i conseqüentment els inconscients eren la causa dels conscients).

El determinisme psicoanalític també nega implícitament la possibilitat que les persones puguin prendre decisions lliurement i ser responsables dels seus actes. Sí això és cert... quin significat pot atribuir-se al fet de decidir o escollir si això ja està predeterminat per forces inconscients? Qui o què inicia llavors les anomenades resistències?

Igualment trobem que el concepte de voluntat no forma part de la teoria psicoanalítica ja que és incompatible amb el supòsit del determinisme i també amb la idea que les malalties mentals són causades per processos inconscients als quals la noció de voluntat obviament no pot aplicar-se. (el pacient diu que no pot, els seus parents que no vol, però el psiquiatre diu que no pot voler). Acceptar aquest determinisme, malgrat tot, és complicat ja que totes les persones preferim creure que tenim una voluntat lliure per prendre qualsevol decisió. A la pràctica, però, aquesta lliure voluntat no motivada només es manifesta alhora de prendre decisions poc importants. En les decisions importants s'acostuma a tenir la sensació d'una certa coacció psíquica (m'és impossible fer una altra cosa).

Una altra crítica que sovint se li fa a Freud és la proximitat de les seves teories amb la superstició. En referència a això Freud s'apressa a dir que no creu que un esdeveniment exterior a la seva vida interna pugui revelar cap futura conformació de la realitat (per exemple que el taxista que el condueix a casa d'una pacient gran –que aquell mateix any morirà– s'equivoqui de carrer no significa res). Creu en esdeveniments causals exteriors o reals però no en casualitats interiors (psíquiques) ja que aquestes sempre descobreixen quelcom amagat que pertany a la vida interna.

Seguint el mateix mètode, Freud dóna explicació al fenomen de trobar-nos la persona que precisament ocupa els nostres pensaments en aquell moment afirmant que l'inconscient té la capacitat de percebre a una persona abans que sigui reconeguda per la vista i traslladada a la consciència. Igualment atribueix el *dejà vu* (sensació d'haver viscut en el passat la mateixa situació que es viu en l'actual moment però sense recordar clarament l'experiència anterior) a les fantasies inconscients del subjecte.

Finalment només recordar que l'origen de totes aquestes perturbacions es troba en els sentiments reprimits de l'inconscient, que normalment són sentiments egoistes, gelosos i hostils amagats rera l'educació moral rebuda. Igualment veiem que un pensament reprimat esdevindrà conscient amb més facilitat en la mesura que és menys desagradable pel subjecte. En pensaments més conflictius pel subjecte caldrà un anàlisi més acurat, que pot tenir moltes dificultats o fins i tot fracassar (degut a les importants resistències darrera les quals s'amaga).

